Rocznik sześćdziesiąty ósmy.

Urzędowy Orędownik Kościelny
dla diecezji chełmińskiej.

Nr. 5. Poniedziałek, 7-go września 1925.

Treść:

42.

Kolekta na budowę kościoła w Koszelewach.

Dla katolików mieszkających między innowiercami w powiecie Niborskim (Neidenburg) urządzono w r. 1913 samodzielne duszpasterstwo w Koszelewach i zamianowano osobnego duszpasterza z siedzibą w Koszelewach. Przystąpiono do wybudowania plebanji, którą przy pomocy Stowarzyszenia św. Bonifacego i Wojciecha składkami przeważnie parafjan koszelewskich szczęśliwie w zeszłym roku dokonano. Ale czeka parafjan koszelewskich większa jeszcze ofiara, muszą wybudować kościół, bo kaplica przez nich dotąd w domu państwa Wojnowskich używana jest za szczupła, zwłaszcza, że parafja w Koszelewach liczy obecnie 2799 dusz. Prócz tego lokal ten, gdzie się, jak pisze ks. kuratus koszelewski, zaledwie 200 ludzi przy życiu zagrażającym ścisku może pomieścić, może być każdego czasu wypowiedziany. Dla tego budowa kościoła jest konieczną. Koszty przypuszczalne będą wynosić 30 000zł. Parafja uboga. Parafjanie więc, choć bardzo chętni, o własnych siłach wykonać tego dzieła nie mogą. Dla tego prosił ich duszpasterz o kolektę diecezjalną, którą mu przyznano. Kolekta na budowę kościoła w Koszelewach odbędzie się w niedzielę 20 września r. b. we wszystkich kościołach parafjalnych i filjalnych i we wszystkich kaplicach. Ww. księża proboszczowie i rządcy parafij zechcą powyższą kolektę w niedzielę 13 września ogłosić i gorąco polecić i składki kolekty natychmiast do księży dziekanów odesłać, którzy je nadeślą, do kasy biskupiej.

Pelplin, 18. 8. 1925 r.

43.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczyposp.
o sposobie trwałego lokowania kapitałów przez osoby prawa publicznego, fundacje i osoby niewłasnowolne, oraz o sposobie lokowania kaucyi
z dnia 3 grudnia 1924 r.

Na zasadzie ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. o naprawie Skarbu Państwa i poprawie gospodrstwa społecznego, oraz zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dnia 17 listopada 1924 roku stanowię co następuje:

§ 1. Kapitały należące do osób prawa publicznego, fundacyj i do osób niewłasnowolnych, oraz do tych osób fizycznych i prawnych, których majątek z jakiegokolwiek powodu znajduje się pod zarządem kuratora, o ile nie są potrzebne na bieżące wydatki i prowadzenie gospodarstwa w zwykłym trybie, winny

być lokowane z bezpieczeństwem pupilarnem w sposób wskazany w niniejszem rozporządzeniu.

§ 2. Za lokatę z bezpieczeństwem pupilarnem kapitałów w § 1 wymienionych uważa się:

1. kupno nieruchomości w kraju położonych;
2. udzielanie pożyczek pod zastaw nieruchomości w kraju położonych lub na hipotekę tych nieruchomości za zabezpieczeniem prawnem (pupilarnem);
3. kupno papierów państwowych lub przez Państwo gwarantowanych;
4. kupno listów zastawnych krajowych Towarzystw kredytu długoterminowego, emitowanych za zabezpieczeniem prawnem (pupilarnem);
5. umieszczenie kapitałów w instytucjach bankowych i kasach oszczędnościowych na książeczki wkładkowe, które z mocy obecnie obowiązujących przepisów dzielnicowych korzystają z prawa papierów, posiadających bezpieczeństwo pupilarne, względnie prawo takie uzyskają w przyszłości w drodze ustawodawczej.

§ 3. Zabezpieczenie kapitałów w rozumieniu punktu 2 i 4 § 2 jest prawne (pupilarne) tylko wtedy, gdy suma zobowiązania wraz z poprzedzającemi ją ciężarami, nie przekracza połowy rzeczywistej wartości obciążonej nieruchomości miejskiej, względnie dwóch trzecich rzeczywistej wartości obciążonej nieruchomości wiejskiej.

§ 4. Na dobrach powierniczych (fideikomisowych), na domach obciążonych obowiązkiem demolowania, oraz w lasach, które ze względu na obronę Państwa, podlegają ograniczeniu w użytkowaniu i gospodarowaniu, nie wolno lokować kapitałów osób wymienionych.

§ 6. Kaucje z tytułu obowiązku publicznego, o ile nie są składane w gotówce, winny odpowiadać wymogom § 2 p. 2—5.

§ 8. Kapitały osób wymienionych w § 1. ulokowane dotychczas niezgodnie z § 2. niniejszego rozporządzenia, winny być wycofane z tych lokat i umieszczone w sposób odpowiadający przepisom niniejszego rozporządzenia.

§ 9. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1925 r. i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej. Przepisy dzielnicowe na obszarze b. dzielnicy austrjackiej o lokowaniu kapitałów osób niewłasnowolnych, oraz tych, których majątek znajduje się pod zarządem kuratora, zachowują moc obowiązującą z wyjątkiem punktów 1—5. § 194. ces. pat. z dnia 9 sierpnia 1854 r. (Austr. Dz. U. P. nr. 208), w miejsce których ma zastosowanie § 2 niniejszego rozporządzenia.

Prezydent Rzeczypospolitej: **S. Wojciechowski.**

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o sposobie lokowania gotowizny bieżącej przez osoby prawa publicznego i osoby niewłasnowolne

z dnia 3 grudnia 1924 r.

Na zasadzie ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. o naprawie Skarbu Państwa i poprawie gospodarstwa społecznego oraz zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dnia 17 listopada 1924 r. stanowię co następuje:

§ 1. Osoby prawa publicznego (instytucje ubezpieczenia społecznego, związki komunalne, gminy wyznaniowe itp.) nie mogą swojej wolnej gotowizny bieżącej lokować w innych instytucjach kredytowych, jak tylko w Banku Gospodarstwa Krajowego, w Pocztowej Kasie Oszczędności, w Państwowym Banku rolnym lub w Polskim Banku Komunalnym.

Przepis powyższy nie ma zastosowania, o ile w miejscowości, gdzie ma siedzibę osoba prawa publicznego, niema oddziału wyżej wymienionych instytucji kredytowych.

§ 2. Związki komunalne mogą lokować bez ograniczeń, przewidzianych w § 1 swoją gotowiznę we własnych instytucjach kredytowych.

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1925 r.

Prezydent Rzeczypospolitej: **S. Wojciechowski.**

44.

Modlitwa powszechna.

Rozporządzamy aby odtąd w niedziele i święta we wszystkich kościołach i kaplicach

naszej diecezji po głównem kazaniu odmawiana była z ambony przez kaznodziejów niżej podana modlitwa powszechna.

Do dzisiejszego numeru załącza się odbitkę modlitwy powszechnej, w polskim i niemieckim języku, które należy wkleić w ewangelikę używaną przy kazaniach.

MODLITWA POWSZECHNA.

Wszechmogący wieczny Boże, Panie i Ojcze niebieski wejrzyj okiem nieograniczonego miłosierdzia na wszystkich wiernych chrześcijan, za których Syn Twój Jedyny dobrowolnie krew Swoją drogą na drzewie krzyża wylał. Przez tegoż Pana Jezusa Chrystusa odwróć od nas Najłaskawszy Ojcze zasłużone kary, teraźniejsze i przyszłe niebezpieczeństwa, szkodliwe wzburzenia, uzbrojenia wojenne, drogość, choroby, smutne i ciężkie czasy. Udziel nam prawdziwego zjednoczenia we wierze bez wszelkiego odszczepieństwa. Nakłoń serca nasze do prawdziwej pokuty i poprawy życia. Oświeć i utwierdź w dobrem wszystkie duchowne i świeckie zwierzchności i rządce. Spuść osobliwie łaskę Twoją na sługę Twego Papieża N. któregoś najwyższym pasterzem kościoła Twego ustanowił. Wejrzyj też okiem miłosierdzia Twego na Arcypasterza naszego N. i na wszystkich kapłanów naszej diecezji, aby pełni łaski Twojej gorliwymi byli przewodnikami dusz sobie powierzonych i w świątobliwości życia wytrwali.

Dziękując za wielkość miłosierdzia Twego, okazanego Ojczyźnie naszej, prosimy Ciebie, bądź państwu naszemu tarczą, i puklerzem. Miej w swej świętej opiece, co stoją na czele państwa i krajem naszym rządzą. Oświecaj i prowadź, aby zgoda i jedność w całym kraju zapanowały i bez ustanku wzrastały.

O to błagamy Cię za przyczyną Najświętszej Panny Królowej naszej i za orędownictwem świętych Patronów naszych. Spraw, prosimy pokornie, abyśmy we wiecznem zbawieniu Ciebie wielbić i chwalić mogli przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego Jedynego, Pana i Zbawiciela naszego, który z Tobą i z Duchem św. równy Bóg żyje i króluje na wieki wieków. Amen.

ALLGEMEINES KIRCHENGEBET.

Allmächtiger, ewiger Gott, Herr, himmlischer Vater! Sieh an mit den Augen deiner unendlichen Barmherzigkeit alle Christgläubigen, für welche dein eingeborener Sohn am Stamme des heiligen Kreuzes sein kostbares Blut freiwillig vergossen hat, durch diesen Herrn Jesum Christum wende ab, gnädigster Vater die wohlverdienten Strafen, gegenwärtige und zukünftige Gefahren, schädliche Empörungen, Krieg, Teuerung, Krankheiten und betrübte, armselige Zeiten. Verleih uns rechte Vereinigung im Glauben ohne jede Trennung. Bekehre unsere Herzen zu wahrer Busse und Besserung unseres Lebens. Erleuchte und stärke im Guten alle geistlichen und weltlichen Obrigkeiten und Regenten.

Besonders giesse die Fülle deiner Gnade herab auf deinen Diener den Papst N., den du zum obersten Hirten deiner Kirche gesetzt hast. Schaue herab mit den Augen deiner Erbarmung auf unseren Bischof N. und auf alle Priester unserer Diözese, welchen du in Gnaden gewähren wollest einen unermüdlichen Seeleneifer und Beharrlichkeit im heiligen Wandel.

Indem wir dir für deine grosse Barmherzigkeit danken, welche du unserm Vaterland erwiesen, bitten wir dich: Sei du unseres Reiches Schutz und Schirm. Behalte in heiliger Hut diejenigen, welche an der Spitze des Reiches stehen und das Reich regieren, erleuchte und führe sie, auf dass im ganzen Vaterlande Treue und Einigkeit immerdar wachsen und zunehmen.

Darum bitten wir dich duch die Fürsprache der heiligsten Jungfrau unserer Königin und die Fürbitte unserer heiligen Patrone. Verleihe, wir bitten dich flehentlich, dass wir in ewiger Freude und Seligkeit dich loben, ehren und preisen mögen durch Jesum Christum, deinen eingeborenen Sohn unsern Herrn und Heiland, welcher mit dir und dem Heiligen Geiste als gleicher Gott lebt und regiert in Ewigkeit. Amen.

45.

Modlitwa liturgiczna
o pomyślność Rzeczypospolitej Polskiej i jej Prezydenta.

Na mocy art. VIII Konkordatu zarządza się co następuje:

1) Począwszy od dnia 2 sierpnia b. r. odśpiewa celebrans po polskiej i niemieckiej sumie każdej niedzieli i dnia 3 maja następującą modlitwę:

V. Salvam fac Rempublicam nostram, Domine.
R. Deus meus, sperantem in Te.
V. Mitte ei, Domine, auxilium de sancto,
R. Et de Sion tuere eam,
V. Nihil proficiet inimicus in ea,
R. Et filius iniquitatis non nocebit ei,
V. Fiat pax in virtute Tua,
R. Et abundantia in turribus Tuis,
V. Domine exaudi orationem meam,
R. Et clamor meus ad Te veniat.
V. Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu Tuo.

Oremus:

Defende, quaesumus, Domine, beata Maria, semper Virgine, Regina Poloniae et Sanctis nostris Patronis intercedentibus, istam ab omni adversitate Rempublicam; et, toto corde Tibi prostratam, ab hostium propitius tuere clementer insidiis.

Praetende, Domine, quaesumus, famulo tuo N.*) Praesidi Reipublicae dexteram coelestis auxilii: ut Te toto corde perquirat, et, quae digne postulat, assequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

V. Divinum auxilium maneat semper nobiscum.
R. Amen.

46.

De sacris missionibus.

Quum canon 1349 Codicis Juris Canonici praescribat: „Ordinarii advigilent, ut saltem decimo quoque anno sacram, quam vocant, missionem, ad gregem sibi commissum habendam curent", mandamus Admodum Reverendis Dnis Decanis, ut ad finem mensis Septembris 1925 nobis referant, quando et a quibus nam Sacerdotibus ultima sacra missio in singulis decanatus paroeciis instituta fuerit.

Pelplini, 18 Augusti 1925.

47.

W „Dzienniku Bydgoskim" nr. 166/25 ukazał się artykuł pod tytułem: Biskup chełmiński pozostanie? Wobec tego że artykuł ten obrażający naszego Najdostojniejszego Arcypasterza w najwyższym stopniu napisany został horribili dictu! przez kapłana naszej diecezji przypominamy wiel. duchowieństwu ç 1386 C. I. C. i podajemy go do ścisłego obzerwowania. Canon ten brzmi: Vetantur clerici saeculares sine consensu Ordinariorum, religiosi vero sine licentia sui Superioris majoris et Ordinarii loci libros quoque, qui de rebus profanis tractent, edere, et in diariis, foliis vel libellis periodicis scribere vel eadem moderari. § 2. In diariis vero, foliis vel libellis periodicis qui religionem catholicam aut bonos mores impetere solent, nec laici catholici quidpiam conscribant, nisi justa ac rationabili causa suadente, ab Ordinario loci probata.

Żeby już żaden kapłan naszej diecezji nie odważył się napisać podobnych czci własnej kapłańskiej i całego naszego duchowieństwa ubliżających artykułów, zakazujemy niniejszem naszemu klerowi diecezjalnemu i wszystkim kapłanom, którzy się w obrębie naszej diecezji zatrzymają, **sub poena suspensionis ipso facto incurrenda** pisywania do gazet i pism perjodycznych jakichkolwiekbądź artykułów. Każdy kapłan, który pomimo naszego zakazu napisze artykuł do gazety albo go spowoduje albo go inspiruje albo w jakikolwiek sposób do ogłoszenia jakiego bądź artykułu lub notatki w gazetach i czasopismach publicznych dopomaga, niech wie, że jest ipso facto suspendowany ab officio. (canon 2279).

Księży proboszczów uprasza się, by dekret ten zakomunikowali swoim księżom wikarjuszom jako też wszystkim księżom, którzy się w obrębie ich parafji znajdują. Księży dzieka-

*) nunc temporis: Stanislao.

nów uprasza się by dekret ten na konferencjach dekanalnych przeczytali i do ścisłego przestrzegania wezwali.

Pelplin, dnia 18 sierpnia 1925.

Biskupi Jen. Wikarjat Chełmiński.
Ks. Bartkowski.

48.

Umieszczono na Index librorum prohibitorum, i dla tego nie wolno czytać następujących pism:

1. Die biblische und babylonische Gottesidee, die israelitische Gottesauffassung im Lichte der altorientalischen Religionsgeschichte von Dr. Johannes Hehn, o. Prof. an der Universität Würzburg.
2. Weg zum Monotheismus. Festrede zur Feier der dreihunderteinunddreissigjährigen Bestehens der Uniwersität zu Würzberg tego samego autora.
3. Ks. dr. Józefa Wittiga, profesora historji kościelnej, patrologji i archeologji chrześcijańskiej na wszechnicy we Wrocławiu:
   1. Die Erlösten (in „Hochland" a. 19. vol. 2 (1922) fasc. 7 pag. 1—26.
   2. Meine „Erlösten" in Busse, Kampf u. Wehr. Habelschwerdt, Frankes Buchhandlung.
   3. Herrgottswissen von Wegrain und Strasse. Geschichten von Webern, Zimmerleuten und Dorfjungen. Freiburg i. B. Herder.
   4. das allgemeine Priestertum i 5. die Kirche als Auswirkung und Selbstverwirklichung der christlichen Seele, in: Kirche und Wirklichkeit, ein katholisches Zeitbuch, herausgegeben von Ernst Michel, Iena, Eugen Diederichs 1923 pag. 21—43 i 189—210.
   5. Leben Jesu in Palästina, Schlesien und anderswo Kempten, I. Kösel i F. Pustet.

Pelplin, 31, 8. 1925.

49.

Missae in festis suppressis et ratione binationis.

Wobec zupełnego braku intencyj mszalnych przy kurji naszej zechcą Ww. księża odprawiać msze święte in festis suppressis et ratione binationis za pobraniem stypendjum. Stypendjum należy nadesłać do kasy naszej kancelarji na cele diecezjalne.

Pelplin, 22 sierpnia 1925 r.

50.

Wakuje posada kapelana Domu karnego w Koronowie połączona początkowo z poborami IX stopnia służbowego a po upływie pewnego czasu służby zadawalającej nastąpi stabilizacja w urzędzie połączona z poborami w VIII stopniu służbowym.

Kandydaci którzy byliby gotowi objąć stanowisko kapelana Domu karnego w Koronowie zechcą się zgłosić u niżej podpisanego Bisk. Jeneralnego Wikarjatu.

Pelplin, 24. 8. 1925 r.

Biskupi Jen. Wikarjat Chełmiński.

51.

Urządzono w Pomieczynie w parafji Przodkowskiej, osobną stację duszpasterską. Pierwszym kuratusem mianowano ks. Franciszka Borka. Do tej stacji duszpasterskiej będą należały Pomieczyno, Otalżyno, Barwik, Rąb i częsć Wilanowa.

Pelplin, dnia 20. 8. 1925 r.

52.

Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych.

I. Święcenia kapłańskie otrzymało 28. 6. 25 12 djakonów. Nowo wyświęconych kapłanów mianowano:

1. Ebertowskiego Władysława wikarym w Wejherowie,
2. Gogę Pawła wikarym w Sypniewie,
3. Gołuńskiego Alfonsa wikar. w Czersku,
4. Kalinowskiego Franciszka wikarym w Nowemmieście,
5. Kikula Bolesława wikarym w Nowejcerkwi,
6. Konnaka Edmunda urlopowano,
7. Krausego Alojzego wikarym w Sępolnie,

8. Labensa Walerjana wikarym w Strzepczu,
9. Malinowskiego Konstantego wikarym w Wąbrzeźnie,
10. Mickholza Jana wikarym w Wąbrzeźnie,
11. Sobisza Józefa wikarym w Grudziądzu,
12. Wardyna Stanisława urlopowano.

II. Przeniesiono ks.ks. wikarych:

Kłopockiego z Wejherowa do Golubia,
Wiczarskiego z Strzepcza do Lipusza,
Malinowskiego z Golubia do Brodnicy,
Weissa z Lignów do Chełmży,
Maleckiego z Chełmży do Lignów,
Lewandowskiego z Skarszew do Radzyna,
Motylewskiego z Nowejcerkwi do Torunia św. Jakób,
Wilemskiego Pawła z Wałdowa do Źblewa.

III. Mianowano administratorami:

ks. Pruszaka z Brodnicy w Fordonie,
ks. Licznerskiego z Czerska w Wabczu,
ks. Grzenię z Pelplina w Wałdowie,
ks. Papenfusa w Pruszczu.

Mianowano kuratusem w Pomieczynie ks. Franciszka Borka z Źblewa,
wikarjuszami tumskimi: ks. Króla z Torunia i ks. Pastwę z Grudziądza.

IV. Powołano na prof. przy Coll. Marianum:

ks. Pronobisa Jana z Pelplina,
ks. Sosnowskiego Piotra z Sypniewa,
ks. Krola z Torunia,
ks. Pastwę z Grudziądza,
ks. Józefa Bartla na katechetę przy zakładzie głuchoniemych w Wejherowie.

V. Instytucję na beneficjum otrzymali:

ks. Zabrocki Stanisław na beneficjum w Niem. Brzoziu,
ks. Hoffmann Stanisław na beneficjum w Pinczynie,
ks. Pokorski Bolesław na beneficjum w Wudzynie.

VI. Umarł:

ks. proboszcz Władysław Reyman w Pruszczu. R. i. P.

Nakładem Biskupiego Jeneralnego Wikarjatu. Czcionkami Drukarni i Księgarni T. z o. pr. w Pelplinie.